

КОРОЇД НЕПАРНИЙ ЗАХІДНИЙ – ФЕНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ, МОНІТОРИНГ ТА ЗАХОДИ ОБМЕЖЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ В ІНТЕНСИВНИХ НАСАДЖЕННЯХ ДЕЯКИХ КУЛЬТУР

Тетяна ПОПОВИЧ¹, Віталій СИМОЧКО¹, Людмила СИМОЧКО^{1,2}

1- Ужгородський національний університет, Ужгород, Україна

2- Coimbra University, Coimbra, Portugal

Короїд непарний західний (*Xyleborus dispar* F.) – поліфаг, який є серйозним шкідником фруктових дерев. Поширений у Криму, Степу і Лісостепу України, рідше трапляється на Поліссі.

За даними багаторічних обстежень насаджень яблуні в Україні, їх пошкоджує непарний західний короїд (*Xyleborus dispar*). Частка заселення цим шкідником багаторічних насаджень в Україні становить близько 30%, а також спостерігається тенденція поширення заселення даного типу виробничих масивів на плодові насадження. Поширеність жука-короїда у виробничих зонах садів за останні роки значно зросла. Непарний шкідник, на відміну від багатьох інших видів короїдів, повністю знищує здорові дерева.

Збільшення чисельності та шкідливості непарного короїда пов'язане зі зміною клімату, застосуванням різноманітних систем захисту тощо. Сьогодні заходи щодо зменшення чисельності цього виду полягали лише в механічному прийомі (зрізання та спалювання пошкоджених дерев) та обприскування садових насаджень у фазі «набухання бруньок – початок бутонізації» старими інсектицидами другого покоління (метафос, хлорофос, карбофос та ін.). Обрізка та спалювання пошкоджених дерев є неефективним заходом щодо зменшення чисельності шкідників у садах. Доцільність випробування низки сучасних інсектицидів є актуальною та дієвою проти комплексу фітофагів у фазі «зелений конус» – «брунька троянди» (жужелиця, гусениця, брунька, яблуневий цвіт, попелиця, листоїд) – «кінець цвітіння» (листоїди, попелиці) і може бути ефективним проти західного непарного короїда.

Спостереження проводились на території яблуневого саду інтенсивного типу господарства ТОВ «Файно Фрут» на підщепі М-9 площею 34 га, який розташований в низинній частині Ужгородського району Закарпаття протягом 2018-2021 рр. Ділянка засаджена наступними сортами: Гала, Пінова, Голден Делішес, Ред Джонапринц, Айдаред, Мутсу, Чемпіон та Ранній Голден. Схема посадки — 0,9×3,5 м.

Також, 2020-2021 рр. нами були виявлені перші пошкодження інтенсивних насаджень фундука. Це спричинило значні втрати насаджень, у зв'язку з значною агресивністю поліфага, а також швидкістю його розмноження.

Для ефективних процесів з обмеження чисельності короїда непарного західного необхідна розробка системи моніторингу, а також розроблення принад для відлову імаго. Організація процесу фіксування початку та масового льоту дорослих особин короїда непарного західного дозволило визначити відповідний час для застосування інсектицидів, а також на основі моніторингу скласти фенограму розвитку покоління короїда непарного західного. Така система дозволила нам вже за два роки повністю вивести особин короїда із яблуневого саду та частково із саду фундука. Для відлову імаго шкідника використовували пластикові ємності. Розчином слугував 96%-ий етиловий спирт розведений з водою в пропорції 1:1. Заміну пасток здійснювали кожні два дні.

Пастки розкладали з розрахунком 2 шт. на кожні 2 га. Кількісні обліки проводили підраховуючи відповідного виду шкідника. За початок льоту вважали час, коли у кожную пастку піймається 20 імаго короїда.

За нашими спостереженнями початок льоту фіксували ранньою весною. Літературні джерела зазначають, що початок льоту відбувається у квітні-травні. Проте, на дослідній ділянці, перші ушкодження короїдом були відмічені нами вже наприкінці березня – на початку квітня. Масовий літ шкідника припадає на фазу «рожевого бутону» яблуні. Саме в цей час період активного застосування інсектицидів проти ряду інших шкідників яблуні. Це дозволяє досягти високого рівня економічної ефективності використання засобів боротьби із короїдом непарним західним.

Також нами було складено фенограму етапів онтогенезу короїда (таблиця), яка дає змогу фіксувати подекадно стадії проходження розвитку шкідника та створювати відповідні методи інтегрованого захисту та боротьби з ним.

Таблиця

Фенограма розвитку короїда непарного західного (*Xyleborus dispar* F.) в Закарпатській області

Бере- зень	Квітень			Травень			Червень			Липень			Серпень			Вересень			Жовтень			Листопад			Зима			
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3				
3																												
+																												
	•	•	•	•																								+
							-	-	-	-																		
										0	0																	
													+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	

Примітки: • яйце; – личинка; 0 лялечка; + імаго.

Короїд непарний західний наносить значних збитків плодовим насадженням, оскільки за короткий період часу здатен пошкодити до 2 га молодого саду. Важливим є впровадження у систему господарств в обов'язковому порядку ряд заходів щодо обмеження чисельності даного шкідника, а саме ведення моніторингу для вчасного виявлення появи та масового льоту шкідника, виявлення та ліквідація вже пошкоджених дерев, обов'язкове застосування інсектицидів у період льоту, а саме контактно-кишкової дії – Актара 240 SC, HP, Моспілан, Р.Р., Каліпсо 480 SC та ін. та контактної, частково системної дії з фумігаційним ефектом – Ві-58 new тощо, Pirinex Super тощо, Danadim stable тощо, Danadim Mix тощо, Fufanon 570 тощо.